

Поздняков О. В.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ПРОЦЕСИ МЕТАФОРИЗАЦІЇ В НІМЕЦЬКОМУ МОЛОДІЖНОМУ СЛЕНЗІ

Стаття присвячена вивченню специфіки процесів метафоризації в німецькому молодіжному слензі. Зазначено, що цей мовний субкод найактивніше використовується в адолесцентному періоді розвитку особистості. Молодіжний сленг є вторинним у порівнянні з лексикою літературної німецької мови. Однією з дистинктивних ознак досліджуваного лінгвістичного феномену є метафоризація, що відіграє важливу роль у вербалізації мовної картини світу молодих комунікативів. Метафора детермінована прагненням адолесцентів вираження суб'єктивної оцінки, іронічного ставлення до предмету найменування, демонстрації протесту, а також виокремлення серед інших суспільних і вікових груп. Визначено продуктивні види метафори в проаналізованому матеріалі. Семантичні зв'язки в молодіжному вокабулярі слугують відображенням почуттів та цінностей молодих людей, їхнього світогляду та сприйняття оточуючої дійсності. Метафоричні перенесення найменування на основі подібності внутрішньої або зовнішньої ознак є продуктивними способами утворення німецьких молодіжних сленгізмів. Семантика таких лексичних одиниць відзначається наявністю експресивного компоненту. Встановлено, що метафоризовані твірні основи використовуються в подальших словотвірних процесах. Для сленгізмів-іменників характерним є використання метафоризованих твірних основ під час словоскладання, тоді як для дієслів і прикметників продуктивними є префіксальна та суфіксальна моделі відповідно. Через застосування цього вокабуляру адолесценти реалізують свої прагнення мовного самовиокремлення. До специфічних ознак німецького молодіжного сленгу відносимо метафоричні перенесення найменування для утворення лексичних одиниць із запозиченими, а також пейоративно забарвленими твірними основами. Виділено основні чинники формування семантики сленгового вокабуляру та його тематичного поділу. Оскільки досліджувана лексика використовується здебільшого в процесі комунікації на рівні молодіжних груп (субкультур), її тематика зосереджена на позначеннях людей, їхнього зовнішнього вигляду та стилю життя, почуттів, стосунків, оточуючої дійсності.

Ключові слова: молодіжний сленг, літературна німецька мова, позамовні чинники, метафора, семантика, морфологічна будова, тематичні групи.

Постановка проблеми. Словниковий запас молодих комунікативів є особливим мовним субкодом, котрий у сучасній германістиці дефінується як «молодіжний сленг». Сленговий вокабуляр як складова частина загальної системи німецької мови безпосередньо та опосередковано впливає на розвиток її літературного та розмовно-побутового варіантів.

Чималу роль у формуванні мовної поведінки представників соціально-вікової групи адолесцентів, які, власне, є творцями та активними користувачами сленгової лексики, відіграє вплив екстралінгвальних чинників. Серед останніх слід відзначити використання специфічних мовних засобів з метою виокремлення на фоні інших вікових, суспільних, професійних прошарків, з одного боку, та приховування змісту сказаного

від не-членів молодіжного середовища – з іншого, креативність як невід'ємну складову частину процесу творення нових лексичних і фразеологічних одиниць, вираження емоційного, суб'єктивного (часто іронічного) ставлення під час вербалізації оточуючого світу, що супроводжується категоричністю й гіперболізованістю оцінок та суджень.

Актуальність запропонованої розвідки визнається зростанням активності використання сленгізмів поза рамками комунікативних ситуацій, учасниками яких є представники адолесцентної групи, проникненням первинно молодіжної лексики на загальнонімецький рівень вжитку. Важливу роль тут відіграє прагматичний аспект, цінність сленгового вокабуляру з позицій його потенційного впливу на адресата повідомлення, чим суттєво підвищується комунікативна дієвість

молодіжних лексичних одиниць у порівнянні з їх літературними відповідниками. Це сприяє поширенню окремих елементів мовного субкоду адолесцентів як у засобах масової інформації, так й у сфері побутового спілкування.

У свою чергу прагматична цінність сленгізмів тісно пов'язана з їх семантичним наповненням, що постає поєднанням традиційного з неординарним, актуалізацією суб'єктивно виокремлених ознак об'єкта номінації. Це також є причиною високого ступеня метафоризованості молодіжного вокабуляру (в тому числі його кодифікованої частини).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні німецький молодіжний сленг є об'єктом всебічного вивчення. Про це свідчить широке коло проблем, зазначених у проаналізованих нами наукових працях зарубіжних і вітчизняних германістів, різноманітність точок зору щодо місця мовного субкоду адолесцентів у системі німецької мови, його лексико-семантичних ознак, ключових детермінант формування, потенційних тенденцій розвитку.

Під час вивчення робіт зарубіжних учених варто звернути увагу на актуалізацію групового характеру молодіжного сленгу, зумовленого гетерогенністю середовища адолесцентів, а також генези суспільної ідентифікації представників цього соціально-вікового прошарку. Зокрема, Г. Генне типовою особливістю молоді вважає схильність до утворення мікрогруп серед однолітків. Причину цього дослідник бачить у прагненні відмежування від представників інших вікових груп [8, с. 5]. Таку думку поділяє Е. Нойланд, підкреслюючи суттєвий вплив субкультурної приналежності членів конкретної групи адолесцентів на формування їхньої лексики [9]. М. Райнке розглядає категорію «молодь» як теоретичне утворення, не заперечуючи, однак, можливість виокремлення узагальнених ознак молодіжного стилю спілкування [10, с. 2]. Роботи П. Шлобінські присвячені дослідженню впливу соціального статусу членів груп на формування їхнього словникового запасу [11], де значна увага зосереджена на вивченні конкретних комунікативних ситуацій [12].

Натомість центральними темами в працях вітчизняних германістів постають лексико-семантичні та лінгвокультурологічні аспекти дослідження сленгового вокабуляру. М.Р. Ткачівська визначає притаманність молодіжному мовленню гротескного перебільшення, ризикованого жарту, розкутості як відображення сміливості, відвертості адолесцентів, їх схильності до узагальнення

[6, с. 115], вказує на перманентність процесу утворення сленгової лексики, детермінованої зміною поколінь [6, с. 114]. Л.Я. Левицька та І.С. Микитка вважають сленг найважливішою особливістю молодіжної мовної культури, обґрунтовуючи його виникнення прагненнями протесту, з одного боку, та оригінальності – з іншого [1, с. 95]. У своїй публікації С.М. Солдатова і А.В. Козонак виокремлюють найбільш частотні тематичні групи німецького молодіжного сленгу [4, с. 345–346], наголошуючи на активізації його використання в онлайн-спілкуванні [4, с. 345], а О.С. Христенко, досліджуючи специфіку функціонування сленгового вокабуляру в різних типах дискурсу (як-от літературному, театральному, інтернет-дискурсі) [7], відзначає його стилістичну заниженість [7, с. 112]. Важливість ознайомлення з мовною культурою молоді та вивчення сленгу як її ключового компоненту для розвитку німецькомовної комунікативної компетенції розкрито в статті Г.Р. Сокол [3].

Новизною запропонованого дослідження є визначення продуктивності, екстралінгвальної детермінованості окремих видів метафоричних перенесень найменування в молодіжній лексиці, структурно-семантична характеристика цих мовних одиниць.

Постановка завдання. Метою нашого дослідження є розкриття характерних ознак процесів метафоричного перенесення найменування в лексиці німецькомовних адолесцентів. До завдань статті відносимо визначення продуктивних способів метафоризації в лексикографічно зафіксованій частині молодіжного вокабуляру, з'ясування ключових чинників даного різновиду семантичної деривації, встановлення специфіки структурного поділу та тематичної приналежності виокремлених мовних одиниць. Звідси об'єктом дослідження є сленгізми-метафори, а предметом – їхні семантичні й структурні особливості.

Матеріал дослідження становлять лексичні одиниці, виокремлені шляхом суцільної вибірки зі спеціалізованих словників німецького молодіжного сленгу [13; 14; 15; 16; 17]. Значна частина поданих у цих лексикографічних джерелах статей сформовані на основі результатів анкетування, що підтверджує популярність аналізованих мовних одиниць у середовищі сучасного покоління адолесцентів.

Виклад основного матеріалу. Аналіз словників сучасного німецького молодіжного сленгу засвідчив активне використання метафори для утворення лексем усіх трьох важливих частин мови:

- іменників (*Maulwüste – Trockenheit in der Mund*);
- дієслів (*dampfen – rauchen*);
- прикметників (*juckig – Verlangen nach Sex habend*).

Такі результати підтверджують тісний взаємозв'язок мовного субкоду адолесцентів з літературною мовою, де зміна обсягу значення слова за допомогою метафори вважається продуктивним шляхом збагачення вокабуляру [5, с. 40]. З іншого боку, семантика цих сленгізмів детермінована віковими та суспільними чинниками молодіжної мовної поведінки. У першому із запропонованих прикладів поряд із реалізацією прагнення економії мовних засобів спостерігаємо притаманне для досліджуваного вокабуляру використання стилістично занижених лексем з метою досягнення іронічного ефекту. Твірна основа другого сленгізму вказує на буденність ставлення молодих комунікантів до однієї з поширених шкідливих звичок – паління. У третьому випадку за допомогою метафоричного перенесення найменування продемонстровано зосередженість на ще одній притаманній для адолесцентного періоду розвитку індивіда темі – статевих стосунках.

Оскільки в основі метафори лежить мисленнєвий процес асоціювання за подібністю предмета [2, с. 182], семантичні зв'язки в лексиці німецького молодіжного сленгу відображають світогляд, сприйняття дійсності, почуття представників цієї соціально-вікової групи комунікантів. У проаналізованому матеріалі виокремлено найбільш частотні види перенесення найменування:

- за подібністю внутрішньої ознаки (*Schnitzel – attraktiver Junge; zucker – spitze, klasse*);
- за подібністю зовнішньої ознаки (*Streusel-schnecke – Person mit vielen Pickeln im Gesicht; Savanna – dörfliche Umgebung*);
- на основі переходу від конкретного до абстрактного (*Käse – Unsinn; orgasmisch – fantastisch*);
- на основі переходу від зовнішнього (фізичного) до внутрішнього (інтелектуального) (*ansabbeln – Unsinn schwätzen; beleuchtet – intelligent*);
- за подібністю форми (*Zapfen – Penis; Anschleppöse – Bauchnabelpiercing in Form eines Rings*);
- за подібністю функції (*bremsen – schlagen; eintüten – klauen*);
- у результаті переходу від власного імені до видового (*Umberto – Junge; Umberta – Mädchen; Münzmallorca – Solarium*).

У значеннях перелічених лексичних одиниць помітним є експресивно-оцінний компонент,

позаяк однією з причин метафори в молодіжному слензі є прагнення до виразності та конкретних образів [1, с. 97]. Утворюючи нові слова на основі перенесення найменування, адолесcentи вербалізують власні уявлення про подібність порівнюваних предметів і явищ. У багатьох випадках їхні асоціації базуються на особистому досвіді, що виражено в оригінальності співвідношення значень мотивуючих і мотивованих лексем.

Часто це призводить до багатозначності сленгізмів, коли в процесі семантичної деривації актуалізуються різні ознаки. До прикладу, лексична одиниця *Rübe*, згідно з даними проаналізованих лексикографічних джерел, використовується адолесcentами відразу в трьох різних значеннях – 1. *Kopf, Gehirn*; 2. *Nase* і 3. *Penis* (в усіх випадках основою для перенесення найменування служить подібність форми). Значно ширшою варіативністю асоціацій відзначається молодіжне слово *Tonne* – 1. *stammiger, dicker Bursche*; 2. *Gefängnis*; 3. *kleines Zimmer*, де вказано на спільні властивості, притаманні людям, речам і абстрактним поняттям.

Зазвичай такі лексеми утворені в результаті змін семантики стандартизованого вокабуляру, що детерміновано вторинністю молодіжного сленгу, його «дефіцитністю», можливістю існування лише за умов використання граматики та лексики літературної німецької мови [8, с. 5]. Прикладом цього є сленгізм *Tanke*, зафіксований у значенні *Kneipe*.

З іншого боку, окремі популярні серед адолесcentів лексичні одиниці використовуються в подальшому словотворі. У таких випадках вмотивованість похідних слів є досить прозорою. Наприклад:

- *Schnitte – attraktive Frau, Schnittenschaukel – auffälliges Auto, Schnittenmillionär – Mann mit vielen Frauen*;
- *Zicke – dummes Mädchen, Zickenstall – Damentoilette, Zickenalarm – viele Mädchen*.

Використання метафоризованих твірних основ спостерігаємо в процесах словоскладання. Насамперед це притаманно іменникам (*Brotgehirn – Idiot, dummer Mensch; Bulettenschmied – Betreiber einer Imbissbude*). Виникнення таких композит вважаємо зумовленим прагненням адолесcentів до мовної неповторності, протиставлення своїх цінностей усталеним суспільним нормам. Як наслідок, німецький молодіжний сленг часто «виходить за межі літературного стандарту» [6, с. 115], виступаючи поряд із зовнішнім виглядом і поведінкою важливим інструментом субкультурної (групової) самоідентифікації молоді.

Перенесення найменування в молодіжному слензі часто супроводжується іншими словотвірними процесами, зокрема префіксацією (властива утворенню дієслів) і суфіксацією (продуктивна в утворенні прикметників). У проаналізованому матеріалі найбільш частотним префіксом є *be-* (*behumsen* – 1. *steheln*; 2. *betrügen*; *belasten* – *auf die Nerven gehen*). Суфіксальний спосіб словотвору відзначається застосуванням морфеми *-ig* (*cremig* – *entspannt*; *spulig* – *verrückt, seltsam*).

Структурна неоднорідність значеннєво перекладених сленгізмів свідчить про дієвість застосування метафоричних перенесень найменувань для реалізації мовної креативності адолесцентів, поєднанням гри з формою та семантикою. Це сприяє зростанню прагматичного потенціалу молодіжного вокабуляру, появі додаткових передумов його потенційного застосування в значно ширшому колі комунікативних ситуацій.

Процеси метафоризації характерні також для сленгізмів із запозиченими твірними основами. Інтенсивність використання одиниць інших мов, головним чином англійців і англо-американізмів, є однією з ознак сучасної німецької молодіжної лексики [11]. Для такого вокабуляру зафіксовано різні види перенесення найменування:

- перехід від конкретного до абстрактного (*Jump* – *Scherz, Spaß, Witz, Vergnügen*);
- метафоризація за подібністю внутрішньої ознаки (*Bunny* – *sehr attraktives Mädchen*);
- перехід від власного імені до видового (*Bettie* – *ein süßes Mädchen*).

З огляду на те, що адолесцентам властива зосередженість на особистих інтересах, яка супроводжується активною участю в субкультурній діяльності [8, с. 187], тематика виокремлених сленгізмів підкреслює пріоритетність їх функціонування на рівні внутрішньогрупового спілкування. Стилистична заниженість, використання пейоративно забарвлених основ є вираженням протесту, вербального бунтарства молодих людей, схильності до емоційності, перебільшення, з одного боку, суб'єктивності й іронії – з іншого.

До основних тематичних груп досліджуваного вокабуляру пропонуємо відносити найменування:

- однієслів (*Wärmflasche* – *feueriges Mädchen*);
- стилю життя чи субкультурної приналежності (*Biotonne* – *Vegetarier*);
- дорослих (*Erzeugerfraktion* – *Eltern*);
- суб'єктивного ставлення (*hippig* – *hervorragend*);
- розумових здібностей (*blond* – *naiv, dumm*);

– стану (самопочуття) (*einen Webfehler haben* – *übergeschnappt sein*);

– зовнішнього вигляду (*Fleischmütze* – *Glatzkopf*);

– спілкування (*bedönnern* – *beschwatzen, nicht zu Wort kommen lassen*);

– заборонених речей (*Hit* – *ein Schuss Raschgift*);

– статевих стосунків (*poppen* – *Sex haben*);

– елементів технічного прогресу (*Avatar* – *virtuelle Kunstfigur, die nur im Netz existiert*);

– інших об'єктів оточуючої дійсності (*Nuttendiesel* – *schlecht riechendes Parfüm*; *Hülsenfrucht* – *Bierdose, Dosenbier*).

Висновки і пропозиції. Метафора в німецькому молодіжному слензі служить дієвим інструментом вербалізації системи цінностей адолесцентів, особливостей їхніх суспільних ролей та психолого-фізіологічного розвитку. Пріоритетну роль відіграють бажання досягнути ефекту виразності через творчі експерименти з мовним матеріалом, суб'єктивну оцінку, іронію, перебільшення. З урахуванням вторинності вокабуляру адолесцентів відносно літературної німецької мови, що репрезентовано багатим набором експресивно забарвлених синонімів стандартизованих слів, зазначені вище особливості детермінують активність метафоризації та тематичний поділ лексики досліджуваного мовного субкоду.

Продуктивністю відзначаються перенесення найменування, в основі яких є подібність внутрішньої або зовнішньої ознак. З іншого боку, динаміка змін поколінь адолесцентів виражається в постійному генеруванні нового молодіжного вокабуляру, пошуку нових метафор для вербалізації актуальних суб'єктів та об'єктів оточуючої дійсності.

Метафоризовані основи активно використовуються під час формування нових сленгізмів шляхом композитоутворення, префіксації та суфіксації. Комунікативна самоідентифікація та демонстрація протесту реалізуються завдяки поширеності запозичень (з домінуванням англо-американізмів) та пейоративно забарвлених лексичних одиниць.

Щодо перспектив подальших досліджень вважаємо, що одержані результати можуть бути застосовані для вивчення специфіки метафоричних перенесень найменування, а також інших способів семантичної деривації у вокабулярі представників окремих субкультурних, регіональних, етнічних груп адолесцентів.

Список літератури:

1. Левицька Л. Я., Микитка І. С. Німецький молодіжний сленг та його лексико-семантичні особливості. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Філологія*. Харків, 2013. № 1052. Вип. 74. С. 94–99.
2. Огуй О. Д. Лексикологія німецької мови : навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. Вінниця : Нова книга, 2003. 416 с.
3. Сокол Г. Р. Сленг сучасної німецької молоді як засіб розвитку комунікативної компетенції студентів. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство*. Луцьк, 2013. № 20. С. 172–176.
4. Солдатова С. М., Козонак А. В. Лінгвістичний статус німецького молодіжного сленгу. *Молодий вчений*. Херсон : Молодий вчений, 2018. № 4 (56). С. 344–348.
5. Солодилова І. А. Лексикологія німецького мови : учеб. пособие для вузов. Оренбург : ГОУ ОГУ, 2004. 114 с.
6. Ткачівська М. Р. Молодіжний сленг і його класифікації. *Одеський лінгвістичний вісник*. Одеса : Гельветика, 2015. № 6. Т. 2. С. 114–118.
7. Христенко О. С. Дискурсні сфери функціонування німецького молодіжного сленгу. *Вісник Сумського державного університету*. Суми : СумДУ, 2006. № 3 (87). С. 110–114.
8. Henne H. *Jugend und ihre Sprache : Darstellung, Materialien, Kritik*. Berlin ; New York : de Gruyter, 1986. 385 S.
9. Neuland E. *Jugendsprache – Jugendliteratur – Jugendkultur*. 3., korr. Aufl. Frankfurt am Main : Peter Lang, 2008. 277 S.
10. Reinke M. *Jugend, Sprache und Medien. Am Beispiel von Rundfunksendungen für Jugendliche*. Hannover, 2000. 19 S.
11. Schlobinski P., Heinz H.-Ch. *Jugendliche und “ihre“ Sprache : Sprachregister, Jugendkulturen und Wertesysteme. Empirische Studien*. Opladen : Westdeutscher Verlag, 1998. 236 S.
12. Schlobinski P., Kohl G., Ludewigt J. *Jugendsprache. Fiktion und Wirklichkeit*. Opladen : Westdeutscher Verlag, 1993. 223 S.

Список лексикографічних джерел

13. Hehl H. *Lexikon der Jugendsprache*. URL: http://hehl-rhoen.de/pdf/lexikon_der_jugendsprache.pdf (дата звернення: 11.09.2020).
14. Langenscheidt 100 Prozent Jugendsprache. 2018 (Deutsch – Englisch). München : Langenscheidt, 2017. 160 S.
15. PONS 15 Jahre Wörterbuch der Jugendsprache – Sammelband : Das Original – unzensiert. 1. Aufl. Stuttgart : PONS, 2016. 288 S.
16. PONS Wörterbuch der Jugendsprache 2015. Stuttgart : Klett, 2014. 143 S.
17. PONS Wörterbuch der Jugendsprache 2017. Stuttgart : PONS, 2016. 144 S.

Pozdniakov O. V. METAPHORIZATION PROCESSES IN GERMAN YOUTH SLANG

The article is dedicated to the study of the main features of metaphorization processes in German youth slang. It has been noted that this language subcode is the most actively used during the adolescent period of personality development. Youth slang has secondary nature compared to the vocabulary of standard German. Metaphorization is one of the distinctive features of the studied linguistic phenomenon. It plays an important role in the verbalization of the young speakers' language picture of the world. Metaphor is determined by the adolescents' wish to express their subjective attitude to nomination objects, demonstrate protest, as well as self-identify among other social and age groups. Productive types of metaphors in the analyzed material have been found out. Semantic relations in slang vocabulary reflect young people's feelings and values, their worldview and perception of reality. Making comparisons of two things based on the similarity of their internal or external features are productive types of metaphor in German youth slang. There is an expressive component in the semantic structure of the given lexical units. It has been established that metaphorized roots are often used in further word-building processes, in particular to form compound nouns. Using these words, adolescents show their language uniqueness. Prefixation is a productive way of forming semantically modified slang verbs, while a lot of adjectives are made by means of suffixation. Metaphorizing loanwords and lexical units with pejorative components belongs to the specific features of German youth slang. The main factors of thematic division of analysed vocabulary have been established. Since the analyzed vocabulary is used mainly in the process of communication at the level of youth groups (subcultures), its thematic groups include names for people, their appearance, lifestyle, feelings, relationships, and environment. Young people use metaphorized words with pejorative components to show their propensity for emotionality, exaggeration. On the other hand, such slangisms are used to demonstrate subjective attitude and irony.

Key words: youth slang, standard German, extralinguistic factors, metaphor, semantics, morphological structure, thematic groups.